

kyrkomusikernas sociala ställning stå på dagordningen, har hans medverkan varit ovärderlig. Sveriges organistkår räknar Svante Sjöberg som en av sina mest betydande tillgångar och hoppas uppriktigt att ännu i många år få påräkna hans hjälp. Ty ännu återstår ofantligt mycket för föreningen att uträtta.

Svante Sjöberg blev av konungen år 1918 förlänad medaljen Litteris et Artibus, vartill 1926 lades vasaorden. Musikaliska akademien kallade honom 1930 till sin ledamot.

O. O.

Engelsk koralbok.

The English Hymnal.

Ovannämnda engelska koralbok, vars första edition utgavs 1906, föreligger i ny upplaga 1933. Med dess över 800 nummer utgör den ett representativt uttryck för engelsk kyrkomusik i våra dagar. Denna koralbok kan visserligen icke utan vidare jämföras med vår egen, av den anledningen att den icke på samma sätt som vår är auktoriserad. Jämsides med The English Hymnal finnas andra koralböcker av vilka »Songs of Praise» och »Ancient and Modern Hymns» torde vara de mera använda. Om sålunda helt olika kyrkliga förhållanden icke framkallat samma enhetlighet på det kyrkomusikaliska området som i vår svenska kyrka, torde emellertid vissa nyttiga jämförelser kunna göras mellan de sätt på vilka församlingssången utgestaltat sig på engelsk och svensk mark.

Enligt företalet är The English Hymnal en samling av de bästa psalmerna för engelska språket. Den utgör ett försök att i en volym samla de värdefullaste uttrycken för allt det, som innefattas i den kristna tron, från de »gamla fäderna», som voro de tidigaste hymndiktarne fram till samtida exponenter för moderna strävanden och ideal. Genom ett urval ur denna vittomspännande hymndiktning har man tänkt sig kunna tillfredsställa långt gående anspråk på att var och en skall kunna finna just vad han önskar. Man har strävat efter att presentera en psalmbok, som bör kunna tillfredsställa såväl den lärdes som den olärdes behov. Vad de gammalkyrkliga hymnerna beträffar konstatera utgivarne att behovet av dessa länge gjort sig starkt gällande. I sin enkla gestaltning och nobla värdighet representera de den djupa kristna erfarenheten under mera än tusen år. Översättningarna ha så troget som möjligt sökt följa originalens anda.

Därjämte har tillfogats många förstklassiga moderna hymner, vilka ej förut varit allmänt tillgängliga. Genom att så göra, har man strävat efter att förbättra svagheterna på den folkliga hymnodiens område, vars brister äro djupt kända av många insiktsfulla människor. Kristenhetens bästa hymner äro liksom bibeln fria från den egocentriska sentimentalitet, den svaghet och överklighet som utmärker mindervärdiga alster.

Den engelska koralboken förfogar sålunda över ett oerhört rikt och

omväxlande material, ett material, som i musikaliskt avseende är behandlat med säker känsla för stil. Följaktligen rymmas sida vid sida olika stilarter, men man återfinner ej den kanske många gånger onödigt eftersträfvade och onödigt påtvingade enhetlighet, som är ett av vår koralboks känнемärken. Enhetligheten är att söka på ett helt annat plan. Den är »the higher ground where the soul is content to affirm and to adore». »There is even now such a thing as the unity of the Spirit.»

Koralboken är delad i tolv delar och hymnerna äro uppställda i alfabetisk ordning inom varje del för att lättare återfinnas. Det kan möjligen vara av intresse att meddela något litet angående innehållet. Del I (nr 1—173) innehåller koraler för kyrkoåret från Advent till Trinitatis, del II (nr 174—253) helgondagar och andra heliga dagar (apostlar och evangelister, martyrer, bekännare, m. fl.), del III (nr 254—299) dagens och årets tider, del IV (nr 300—360) sakramenten och andra heliga handlingar, del V (nr 361—519) sånger i allmänhet, del VI (nr 520—543) särskilda tillfällen, del VII (nr 544—566) kyrka och folk, del VIII (nr 567—585) missionsgudstjänster, del IX (nr 586—612) vid undervisningen, del X (nr 613—646) processionsånger, del XI (nr 647—656) litanior (bönepsalmer), del XII (nr 657—744) introiti och slutligen ett appendix med 72 alternativa melodier.

Av det föregående torde framgå, att musiken i den engelska koralboken bör särskiljas i två huvudslag, den jämförelsevis moderna musiken och den gregorianska musiken.

Vad den förstnämnda beträffar har urvalet och dess musikaliska behandling främst tagit sikte på, att den kyrkliga sången huvudsakligen är församlingssång. Vi må emellertid erinra oss att den engelska församlingssången ej uteslutande är unison sång med orgel. De mångenstädes förträffliga körerna bereda understundom en välgörande omväxling genom att leda församlingssången med körsång (med eller utan orgel). I sådana fall är cantus firmus vanligen förlagd i tenorstämman.

I församlingssångens intresse var det av betydelse att kända melodier kommo till användning. Men uppfyllandet av detta krav var en ingalunda lätt uppgift, framhålles det, alldenstund många av dessa kända, populära melodier ofta äro absolut oanvändbara för sitt ändamål. Kommittén var därför försatt i den besvärliga situationen att antingen riskera impopularitet genom att utelämna vissa välkända melodier eller att offra det värdefullare goda endast för den mer eller mindre omedelbara fördelen. Problemet löstes av sig själv på ett lika lyckligt som oförutsett sätt emedan utgivandet av åtskilliga av de ifrågakvarande melodierna ej tilläts av förlagsrättsinnehavarna! Så enkelt avgjordes frågan om mindervärdiga melodier i en engelsk koralbok! Kommittén vill emellertid tro, att framför allt organisterna skola välkomna en koralbok, där de »enerverande melodiernas» antal äro reducerat till ett minimum.

Det vore frestande att utförligare citera den avdelning i det ovanligt frispråkiga företalet, som behandlar dessa sistnämnda melodier. Utrymmet tillåter tyvärr endast att framhålla ett par satser: många äro rädda, för att rubba på de »gamla melodierna», men det bör man erinra sig, att de flesta av de »gamla favoriterna» äro av jämförelsevis ungt datum och

att det inte behövs så värst många år för att göra en melodi till en »gamal favorit». Å andra sidan bör man erinra sig, att det inte alltid nödvändigtvis är dålig musik som är populär.

Det är intressant att se hur utgivarna löst uppgiften beträffande de s. k. »enerverande melodierna». Deras förekomst tyckas verkligen ha kunnat begränsas högst avsevärt, i varje fall mera än vad man skulle föreställa sig i engelsk koralbok. Detta betyder ej, att man farit fram med otillbörlig stränghet. Några melodier ha bibehållits, vilka kanske borde ha utslutits, men på ett visst gränsområde måste givetvis den individuella smaken vara olika. För att emellertid göra möjligheten till urval vidare, ha talrika hänvisningar gjorts, varjämte ett appendix innehållande 72 alternativa melodier har bifogats.

Det ojämförligt största antalet melodier är emellertid koraler. Här återfinna vi många av våra egna välkända koraler tillsammans med de traditionella egna melodierna. Vad som emellertid är påfallande är harmoniseringen. Kommittéen har ansett rådligt att jämsides med den vanliga, mera asketiska harmoniseringen, presentera ett antal melodier i en mera rik och omväxlande harmonisk skrud. Det gäller framför allt de av Bach behandlade koralerna, som sålunda framträda i den bachska originalharmoniseringen. Detta torde otvivelaktigt (enligt kommittéen) bidra till melodiernas skönhet och popularitet. Det är nämligen ett stort misstag att antaga att oskolade, musikaliska människor skulle vara okänsliga för en fin harmonisering. De äro måhända icke i stånd att analysera intrycket därav, men utan tvivel har en välharmoniserad melodi en betydligt större förmåga att gripa än en, i vilken harmonierna äro dåliga eller otillfredsställande.

Här återfinna vi sålunda den bachska harmoniseringen i »Wachet auf», »Herzliebster Jesu», »Mach's mit mir Gott» (113 i vår koralbok) m. fl. Följaktligen finner man också Prætorius rytmisering och harmonisering i »Det är en ros utsprung». I anslutning härtill finnas en mängd andra »i original» samtidigt som de allmänna harmoniseringsprinciperna tendera mot en rörigare harmonisering, än vad vi vant oss vid att betrakta som tecken på kyrklig stil. Härtill kommer att rytmiken är friare och förlämnar koralen ett livfullare uttryck.

Det intressantaste inslaget utgöres likväl av de gregorianska melodiernas återinförande bland församlingssångerna. Det är att märka, att de upptaga en dryg del av antalet förekommande melodier, i det att ej mindre än ett hundratal har medtagits. Trots deras rikliga förekomst har man därigenom ej haft för avsikt att vilja påtvinga deras användning. Till varje gregoriansk melodi finns nämligen en alternativ koral. Ett undantag göres för de gamla officiehymnerna, som således utan alternativ äro föreslagna att inleda morgon- och aftongudstjänsterna. Ett till 1933 års upplaga författat företal till de gregorianska melodierna behandlar ganska utförligt själva sångtekniken, ur vilket må anföras följande allmänna regler: Föredraget skall vara lätt, jämnt och någorlunda hastigt. Staccatoeffekter, häftiga kontraster och ytterligheter mellan forte och piano äro karaktärsfrämmande för denna musik, å andra sidan likaså en livlös och orytmsk monoton. Man bör hålla i minnet, att ehuru alla

noter äro lika till tidsvärdet (med undantag vid kadenser), äro de olika i betoning, och det är av stor betydelse, att den naturliga talrytmen, utan att vara överdriven, förnimmes genom musiken. Välläsningens rytm utgör bakgrunden icke blott för sjungandet av enkla, syllabiska hymner utan även för de mera utsmyckade hymner med ofta förekommande melismer, ehuru dessa givetvis i någon mån komplicera det rytmiska schemat.

En mycket vårdad och stilenlig harmonisering har beståtts dessa gregorianska melodier. Alldenstund ett tungt ackompanjemang endast skulle fördunkla melodiers subtila rörelser, är orgelns anpart ytterst diskret. 16-fots pedal bör endast sparsamt användas och sällan eller aldrig vid beledsagning av sopraner eller solister. Understundom kan det vara fördelaktigt att i ackompanjemang utelämnas melodien och endast spela de lägre partierna. Ävenledes anbefalles en ljus registrering. Behandlingen av de gregorianska melodierna vore värt ett särskilt kapitel. I detta sammanhang må endast påpekas, att det synes anmälsamt, som om de engelska utgivarna kunde den svåra konsten att i antagbar form presentera dessa melodier. Det är exempelvis befriande att återfinna dem obundna av varje försök till taktindelning och åtföljda av en ytterst lätt och luftig harmonisering.

Om sålunda den engelska koralboken erbjuder mycket av intresse, innehåller den givetvis åtskilligt, som är främmande för svensk uppfattning. Det oaktat kan den måhända rikta vår uppmärksamhet på en del aktuella problem i samband med den omvandling vår psalm- och koralbok i våra dagar möjligen kommer att undergå. Vad vår församlingsång beträffar, kunna vi berömma oss av att för dess tillgodoseende äga en koralbok, som ju med rätta anses för att vara en av de förnämligaste något land äger. Därmed är väl emellertid icke sagt, att den en gång för alla skulle ha fått sin slutliga gestaltning. Det torde tvärtom vara så, att den för att fylla sin uppgift bör vara ständigt öppen för nya inflytelser. Annars blir väl risken den, att den lätt stelnar i former, som ha förlorat kontakten med samtiden. Hur är det i det fallet med vår koralbok? Kan man icke redan nu skönja vissa stela drag trots en jämförelsevis sen omgestaltning? Om den bör vara anpassad efter och i kontakt med samtiden och om den bör taga största hänsyn till stil, äger i så fall vår koralbok anpassning och stilrenhet? I fråga om enhetlighet lämnar den emellertid knappast något övrigt att önska. Med den protestantiska koralen som rättesnöre, är allt med en obönhörlig konsekvens inrutat i taktstreck och massiva ackord hänga med tyngd och pondus vid varje ton. Gammalkyrkliga hymner, koraler i dur och moll eller kyrkoton, allt är behandlat med samma djupa vördnad för svensk Häffnertradition. Det är enhetligt men väl knappast stilenligt. Vore det inte på tiden att detta slag av enhetlighet snart finge lämna något mera rum för större anpassning och renare stil? Vore det inte på tiden, att vårt lands kyrkomusiker snarast toge upp denna fråga till behandling vid sina sammankomster eller kyrkosångsmöten och så småningom gjorde sig reda för, vad framtiden möjligen kan komma att ställa för fordringar på vår kyrkas gudstjänstmusik?

Henry Weman.